

Imavere tuulepargi kogukonnauuring: lühiraport

Keiu Telve (PhD), Tartu Ülikooli teadur, Antropoloogia Keskuse asutaja
Antropoloog, konsultant

Leena Leetmaa, Antropoloogia Keskus,
Antropoloog

Kristel-Meriliis Vahtra, Antropoloogia Keskus
Antropoloog

Sisukord

1. Uurimismeetod ja -küsimused
2. Kogukonna profiil
3. Kohalike mõtted energeetikast
4. Kohalike ootused
5. Soovitused koostööks kogukonnaga

Uurimismeetod

- **Kvalitatiivne uuring** keskendub inimeste kogemustele ja väärtustele, pakkudes teemale sügavust ja konteksti.
- **35 poolstruktureeritud süvaintervjuid**, mis toimusid nii vallas kohapeal kui ka video- või telefonikõne vahendusel. Värbamine toimus plakatite, kogukonnaliikmete soovitude, avalike andmebaaside ja piirkonnas kohapeal ringi liikudes.
- **Osalejad**: kogukonna tegevuse eestvedajad, kohalikud elanikud, ettevõtjad ja valla (endised) esindajad. Osalejatel võis olla ka mitu rolli, näiteks inimesed, kes olid korraga nii ettevõtjad kui ka elanikud.
- Valim koosnes **erinevatel seisukohtadel olevatest inimestest**, eesmärk oli kaasata nii tuuleparkide vastu, poolt kui ka erapooletuid piirkonnaga seotud inimesi.
- Analüüsis lähtusime **empaatilise kuulamise** põhimõttest – eesmärk oli mõista inimeste arvamusi.

Uurimisküsimused

1. Millised inimesed elavad Türi ja Imavere piirkondades?
2. Millised hoiakud ja mõttemustrid energeetikavaldkonna suhtes on iseloomulikud piirkondade elanikele?
3. Millised hirmud, arvamused ja ootused seostuvad kohalikel elanikel tuuleenergeetika valdkonna arendamisega?

KOGUKONNA PROFIIL

TÜRI

Kogukondlik üksteise toetamine

Türi piirkonda iseloomustab tugev ja toimiv kogukond, mis väljendub nii aktiivses osaluses üritustel kui ka tihedas koostöös institutsioonide ja seltsidega. KOV-iga on tugev usaldussuhe, sest tajutakse toetust vajalike ressursside näol.

IMAVERE

Tööstuslik taust ja praktiline ellusuhtumine

Elanikud on piirkonnaga seotud töö või elukoha kaudu, kuid nende igapäevane elu toimub mujal – osalus kohalikus elus jääb väheseks. Oluliseks peetakse töökohtade olemasolu ja majanduslikku kindlust, mis peegeldab piirkonna tööstuslikku tausta ja praktilist ellusuhtumist.

MÕLEMA ASUKOHA PUHUL
ON OLULINE ...

Kohaliku majanduse roll piirkonna toimimises

Nii Türi kui ka Imavere puhul on kohalik majandus oluline piirkonna toimimise osa, kuigi selle mõju elanike igapäevaelule avaldub erinevalt. Mõlemas piirkonnas on töövõimalused seotud eelkõige põllumajanduse, metsanduse või tööstusega, mis kujundab piirkonna majanduslikku identiteeti – isegi, kui inimeste elukoht ja igapäevaelu ei koondunud samasse kohta.

Autonoomsus

Mõlemas piirkonnas on oluline iseseisev toimetulek, mis tuleneb hajaasustusest. Inimesed peavad sageli ise (autoga) oma igapäevaelu korraldama, sest teenused ei ole alati käepärast. Väärtustatakse hakkamasaamist ja autonoomsust.

Piirkonnas esile tulevad profiilid

Kogukondlikud (eelkõige Türi ja Kabala)

Teavad, mis toimub külaelus ja KOVis. Osalevad aktiivselt tegevustes (laulupeod, laadad). Tajuvad oma rolli piirkonna identiteedi ja traditsioonide hoidjatena, olles tihti neljandat-viiendat põlve samas talus. Väga skeptilised välise sekkumise suhtes.

Loodushoidjad

Inimesed, kes on kolinud maale 5-20 aastat tagasi rahu, vaikuse ja puhta looduse pärast, et olla eemal linnast ja suurtootmisest.

MTÜ Elurikas Türi on nendele tähtis häälekandja.

Ettevõtlikud

Majanduslikult aktiivsed (suurtootjad, metsandus, väikeettevõtjad), harjunud ise hakkama saama ega oota kompensatsiooni. Tõdetakse, et elu maal on võimalik tänu ettevõtlikkusele, kuid muretsetakse, kuidas tuuleparkide arendus mõjutab kinnisvara väärtust või igapäevast majandustegevust.

Iseseisvad ja pragmaatilised (eelkõige Imavere)

Hindavad enim praktilisi lahendusi, töökohti ja soodsat energiat. Harjunud tööstusega kõrvuti elama. Ei osale aktiivselt kogukonna elus, sest sotsiaalne elu või töökoht asub piirkonnast väljas. Hoiavad end kursis KOV-i tegemistega, kuid tunnetavad end sageli valla "ääremaana".

**Tihti võivad inimesed
kanda mitut rolli.**

Otsustajad

Aktiivselt kohaliku elu juhtimises osalejad või vallavolikogu ja -valitsuse liikmed. Tajuvad oma vastutust kohalike ees teha pikaajalisi otsuseid, üritades leida tasakaalu riikliku energiapoliitika ja kogukonna ootuste vahel. Imavere poolel tuntakse tugevamat usalduskriisi, kuna tuntakse, et juhid pole kohaliku eluga piisavalt seotud.

KOHALIKE MÖTTED ENERGEETIKAST

Arusaam Eesti energeetika planeerimisest

Usaldamatus energiapoliitikas

Kohalikud elanikud väljendavad teravat kriitikat Eesti riikliku energiapoliitika suuna suhtes. Leitakse, et riik kaotab põlevkivienergeetikast loobumisega oma rahvusliku energeetika ja iseseisvuse.

Kritiseeritakse kiirustavat lähenemist, kus otsused tunduvad tuginevat pigem poliitilisele survele ja Euroopa Liidu direktiividele kui põhjalikule teadustööle või kohalike huvidele. Tajutakse, et energeetika planeerimine on olnud rutakas, arendused ei tundu olevat piisavalt usaldusväärsed ega läbimõeldud. Viimase erandiks on tihti välja toodud tuumaenergia, mida eelistatakse kõikidele teistele energiasüsteemidele.

Eesti vajaduste ja arendaja ärihuvide tajutav vastuolu

Valitseb tugev skeptilisus kavandatavate tuuleparkide tegeliku vajaduse osas, kuna arvatakse, et planeeritud koguvõimsus ületab märgatavalt Eesti enda tarbimisvajadusi.

Elanikud muretsevad, et kohalik kogukond peab taluma kogu keskkonnamõju ja visuaalset reostust, samal ajal kui toodetud vool ja tulu suunatakse suuremale Euroopa turule. See tekitab tunde, et projekt teenib suurarendajate ja väliskapitali ärihuve rohkem kui Eesti riiklikku energiakindlust.

Kogukonna kasu puudumine

Piirkonna elanikud väljendavad sügavat skeptilisust tuulepargist saadava tegeliku kasu suhtes. Kohalikud ei oska näha selget kasu peale võimalikele uutele teedele.

Inimesed ei usu, et projekt langetaks elektri hindu, kardetakse ka kinnisvara väärtuste langemist. Hetkel pakutavaid kompensatsioone peetakse väheseks, nentides, et need ei korva ka tekkivat kahju elukeskkonnale.

Peamised mured

Piirkonnas on elanikud kogunud allkirju tuuleparkide rajamise peatamiseks. Ühine tegutsemine ja suhtlus naaberkogukondadega on süvendanud kriitilist vaadet tuuleparkidele.

01 Kohalikest mööda minemine Kohalikud tunnevad, et arendusprotsessis on neile jäetud rääkimata projekti võimalike miinuste kohta ning nad väljendavad soovi, et nende arvamust võetaks otsuste tegemistel kuulda.

02 Tervis Kogukonnas valitseb hirm tõsiste tervisehäirete ees. Kohalikel on tuttavaid, kes elavad teiste tuuleparkide läheduses ning on kogunud tugevaid hingamisteede- ja muid füüsilisi vaevusi.

03 Maastiku muutumine Tuntakse muret, et tuuleparkide rajamine hävitab traditsioonilise maaelu olemuse. Sellele lisandub hirm maastiku visuaalse muutumise ees, sest tuulikud tunduvad inimeste taluvusest tunduvalt kõrgemal.

04 Teedevõrk lõhub loodust Planeeringute ühe suurima loogikaveana tuuakse välja seda, et varem Euroopa Liidu rahadega taastatud soodesse ja rabadesse soovitakse rajada teedevõrke ning valada tuulikute jaoks betooni. Teedevõrkude ehitamist kujutatakse hävitava sekkumisena looduskeskkonna loomulikku elutsükli.

05 Kinnisvara hinna langus Elanikud tunnevad suurt hirmu selle ees, et tuulepargi rajamine toob kaasa kinnisvara turuväärtuse languse, mis tekitab tõsist ebakindlust eelkõige neis, kes on oma kodu ostnud pangalaenuga. Seejuures rõhutatakse, et maja rahaline väärtus ei ole kunagi võrdne sümboolse väärtusega, mida kodu inimestele esindab. See tekitab tunde, et arendajad sõidavad üle kohalikest väärtustest (loodus, rahu, vaikus, esivanemate pärand), mida ei saa rahaga kompenseerida.

Peamised mured

06

Kartus, et elektrihind ei lange

Skeptilisus tuuleparkide efektiivsuse osas – kuigi madalamad ja asustusest kaugemal asuvad tuulikud vähendaksid negatiivset mõju elukeskkonnale, siis ei pruugi need seevastu enam piisavalt langetada elektrihindu, mis peaks olema arenduse peamine eesmärk.

07

Heli

Muretsetakse tuuleparkidega kaasneva heli pärast. Kuigi uued seadmed võivad esialgu töötada vaikselt ja tõrgeteta, puudub elanikel kindlustunne, kui palju võib müratase tehnoloogia kulumise ja vananemise tõttu aastate jooksul suurened.

08

Pikaajaline plaan

Elanikud sooviksid näha teaduspõhist ja ajas arenevat energiapoliitikat, mis ei keskenduks vaid hetkevajadustele, vaid kataks kogu projekti elutsükli ja arvestaks piirkonna elujõulisusega ka aastakümnete pärast. Hetkel kardetakse, et utiliseerimisega kaasnevad pikaajalised kahjud, mis jäävad kohalike kanda.

**KOHALIKE
OOTUSED**

Imaverel nähakse valda kauge ja ebasaldusväärseks, sest piirkond tunneb end valla otsustes ääremaana ning olulised otsused tehakse kohalike elanikega arvestamata.

Türi poolel on side vallaga parem, kuid ka seal tuntakse, et inimestega ei arvestata ja planeerimisprotsessis ei olda nende vastu piisavalt ausad.

Uuringus
osalenute seas
oli neid, ...

... kes olid tuuleparkide rajamisele
tugevalt vastu.

.... kes ei ole tugevalt tuuleenergia vastu, kuid
kriitiseerivad konkreetse planeeringu
kommunikatsioonimeetodeid ja skaalat (kõrgus ja
tuulikute rohkus).

... kes pooldavad tugevalt või tunnetavad end
neutraalsena. Nad näevad kasu, mida
tuulepargid võivad nende elukohale tuua.

Nende kahe grupi vahel esineb kattuvust, sest
suur osa tugevat vastuseisu on tõenäoliselt tekkinud
konkreetse planeeringuprotsessi ja selle
kommunikatsioonimeetodite pärast.

Vajadus avatud arutelu järele

Inimesed soovivad, et neile räägitaks avatult arenduse miinustest ja võimalikest ohtudest.

Soovitakse neutraalsete ekspertide hinnanguid, kes ei esinda arendaja ärihuve.

Soovitakse arutada KSH kvaliteedi üle, kuna praeguseid uuringuid peetakse ebapädevaks ja piirkondade suhtes mitte piisavalt spetsiifiliseks. Soovitakse selgust põhjaveega seotud mõjude osas, samamoodi müra, infraheli ja elurikkuse teemade (nt nahkhiirte püsimine).

Soovitakse selgemaid arutelusid ja informatsiooni selle kohta, kuhu võidetud energia läheb ja kes saab kasu.

Tahetakse näha konkreetseid kalkulatsioone ja tasuvushinnanguid, et mõista kasusid. Lisaks soovitakse lepingulisi garantiisid selle osas, kes vastutab ja hüvitab kahjud.

Oodatakse kaasarákimist erinevate tehniliste lahenduste osas (tuulikute kõrgus, asukoht, kompensatsioon), et leida parim valik kogukonna jaoks

Kohalike küsimused

- **Majanduslikud mõjud** – Oodatakse läbipaistvaid arvutusi projekti tasuvuse ja kogumaksumuse kohta; Mure kinnisvara turuväärtuse languse pärast; Skeptilisus elektrihinna tegeliku langemise osas; Ebaselgus kompensatsioonimehhanismi toimimise osas.
- **Tuulikute tehnilised andmed ja kasutamine** – Elanikud küsivad, kas nii hiiglaslikud tuulikud ja nii suurte mahtudega on vajalikud Eesti energiaturu jaoks või on need suunatud Euroopa kvootide täitmiseks; Soovitakse täpset infot tuulikute asukoha (nt distant kodudest) ning pikaajalise mürataseme ja vibratsiooni kohta seadmete kulumisel.
- **Kogemuste jagamine** – seniste Eesti tuuleparkide lähedal elavate inimeste kogemuse jagamine, otsesuhtlus.
- **Mõju loodusele** – millistele ametlikele hinnangutele toetuvad looduskeskkonna muutmise otsused; mille alusel määratakse kahju ja kuidas seda korvatakse.
- **Mõju loomadele** – segadus, kuidas korraldatakse loomade heaolu järelevalvet (kodu- ja metsloomad); mehhanismid kahjude vältimiseks ja korvamiseks.
- **Tervisemõjud** – kuidas hinnatakse ja plaanitakse korvata võimalikke tervisemõjusid; kuidas garanteeritakse indiviidi õigus ja võimalus terviseküsimustes adekvaatset abi saada. Soovitakse relevantseid ja ajakohaseid teadusuuringuid.
- **Kindlus tulevikuks** – kellele langeb vastutus ettenägematute mõjude korral; kuidas seadused reguleerivad tuuleenergia valdkonna riskihaldust; kuidas osapooled saavad end võimalike mõjude eest kaitsta. Ääremaastumise väljakutse taustal soovivad inimesed teada, kuidas tuulepargid nende kodukohas elu säilitavad.

Peamised lootused tulevikule

01 Piirkonna areng sõltub korralikust **haridusest** ja **kohapealsest energiast**. Nähakse, et tuuleparkide rajamisel oleksid sellise edasimineku toetamiseks head eeldused.

02 Intervjueeritavad tunnevad **huvi energeetika tehniliste detailide vastu**, seega tuleks neile luua võimalused osaleda praktilistes **töötubades**, mis võimaldavad teemat süvitsi uurida ning arutada süsteemide toimimist (nt seadmete käivitamine ja hooldus) otse ekspertidega.

03 Kuna praegused elektriarved on inimestele koormaks, loodetakse kõige rohkem seda, et tuulepark toob piirkonda **odavamama elektri**, mis aitaks igapäevaselt paremini toime tulla haavatavatel gruppidel.

04 Inimesed soovivad **mitme tulevikutsenaariumi üle arutada**: teha parim võimalik valik koos ja mõelda väiksemaid lahendusi ise välja, et pakkuda neile edasist **harjumuspärast autonoomsust**.

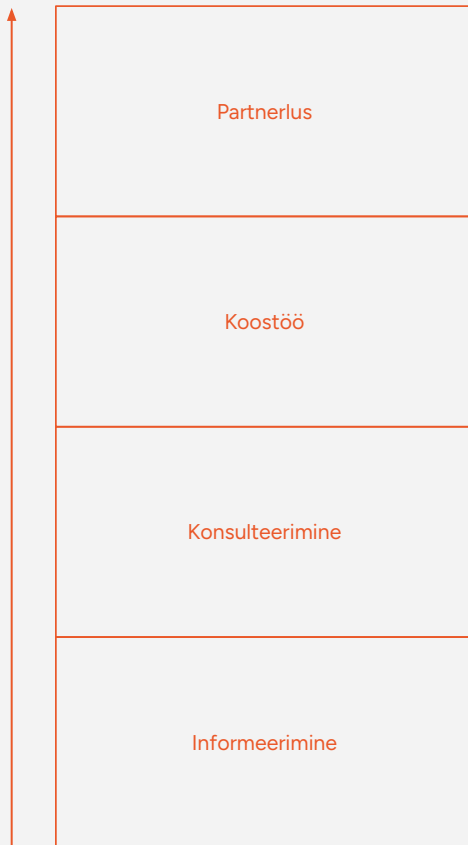
05 Ootus on, et **kohalik omavalitsus arvestab rohkem** kohalike elanike vajadustega.

06 Ääremaa tunnetusega alal ehk Imaverel elavad inimesed loodavad, et suured **investeeringud aitavad pidurdada piirkonna hääbumist** ja hoiavad elukeskkonda elujõulisena.

**SOOVITUSED
KOOSTÖÖKS
KOGUKONNAGA**

Kaasamise põhimõtted

- Kaasamise teekond on oluline üles ehitada **eri liiki kaasamise tasanditele**: informeerimine, konsulteerimine, koostöö ja partnerlus. Ükski tasand eraldiseisvalt ei tööta, teekond peab olema terviklik.
- Kohalikul tasandil on vaja **kontaktisikut**, keda on lihtne kätte saada ja kes oleks neutraalne partner arendaja ja kogukonna vahel. Tema ülesanne on **tõlkida** tehnilised detailid inimkeelde ning toetada **kogukonda** protsessis ilma ühele või teisele poole kaldumata.
- Kogukonnale on oluline, et nende mõtteid ja küsimusi võetaks siiralt arvesse ja et nende kõhklused saaksid vastuse. Oluline on jõuda **lahenduseni koos kogukonnaga**.

Antropoloogia Keskus ja Vindr
tänavad kõiki uuringus osalejaid
oma arvamuste ja seisukohtade
jagamise eest!

Aitäh!

Keiu Telve (PhD), Tartu Ülikooli teadur, Antropoloogia Keskuse asutaja

Antropoloog, konsultant

Leena Leetmaa, Antropoloogia Keskus,

Antropoloog

Kristel-Meriliis Vahtra, Antropoloogia Keskus

Antropoloog

Slaididel olev teave põhineb kogukonnauuringul, mille Antropoloogia Keskus viis läbi Vindr Baltic OÜ tellimusel.

Kõik õigused mainitud uuringule ja uuringu alusel koostatavale materjalile, sealhulgas uuringut tutvustavatele slaididele, kuuluvad Vindr Baltic OÜ-le. Slaide ja slaididel olevat teavet võib kasutada, paljundada või levitada üksnes Vindr Baltic OÜ eelneval kirjalikul nõusolekul.

Kontakt: Riin Savi, riin@vindr.ee